

Diyarbakır İlindeki Tarım İşletmelerinin Tarımsal Yapı ve Mekanizasyon Özellikleri

Abdullah Sessiz¹, M. Murat Turgut¹, F. Göksel Pekitkan¹, Reşat ESGİCİ²

¹ Dicle Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Tarım Makinaları Bölümü, 21280 / Diyarbakır

² Dicle Üniversitesi, Bismil MYO Tarım Makinaları Programı, Bismil / Diyarbakır
asesiz@dicle.edu.tr

Özet : Bu çalışma, Diyarbakır ilindeki tarım işletmelerinin tarımsal yapı ve mekanizasyon özelliklerinin belirlenmesi amacıyla, il genelinde rasgele seçilen 170 adet işletmenin sahiplerine uygulanan bir anket çalışması ile yürütülmüştür.

Araştırma sonucunda, ortalama işletme büyüklüğünün 36.1 ha ile Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu, tarımsal üretimin % 61.3' ünün kuru tarım alanlarında yapıldığı, tarımsal üretimde % 46.8' lik oranla buğday ekim alanının ilk sırayı aldığı belirlenmiştir.

Ayrıca işletmelerde kullanılan traktörlerin % 39' unun 30-40 kW arası güç gurubunda, birim alan başına düşen traktör gücünün ise 0.88 kW/ha, traktör başına düşen birim alanın 52.02 ha/traktör ve 1000 ha başına düşen traktör sayısının 19.22 olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarımsal Yapı, Mekanizasyon Özellikleri, Diyarbakır

Agricultural Structure and Mechanisation Properties of the Farms in Diyarbakır Region

Abstract : In this study, to determine the agricultural structure and mechanisation properties of the farms in Diyarbakır region an inquiry has been made to the manager of 170 farms, randomly selected.

As a result, it was determined that the average farm size 36.1 ha, % 61.3 of agricultural production was made in dry agriculture fields, wheat area was the first in the agricultural production with a value of % 46.8.

In addition, it was determined that % 39 of the tractors was in the group of 30-40 kW and the tractor engine power per unit area was 0.88 kW/ha, the unit area per tractor was 52.02 ha/tractor and the tractor per 1000 ha area was 19.22.

Keywords: Agricultural Structure, Mechanisation Properties, Diyarbakır

GİRİŞ

Artan dünya nüfusuna karşılık, her geçen gün biraz daha azalmakta olan tarım alanları üzerinde daha fazla nitelikli ve nicelikli üretim ihtiyacı, tarımsal üretim teknolojilerinden daha etkin bir şekilde faydalanılmasını zorunlu hale getirmektedir. Tarımsal mekanizasyon, tarımsal üretimde etkinliği arttırmak, ürün kaybını önleyerek ekonomikliğini arttırmak, çalışma koşullarının iyileştirilmesi gibi etkileriyle tarımsal üretim teknolojilerinin önemli bir girdisidir.

Yüksek yatırım maliyetleri ve mekanizasyon araçlarının kullanımı hakkındaki bilgi eksikliği, teknolojinin her bölgeye aynı zamanda ulaşamaması gibi sorunlar tarımsal mekanizasyonun

yaygınlaşmasının önündeki önemli engellerden bazılarıdır. Bahsedilen bu engellerden dolayı, Türkiye' de tarımsal mekanizasyon düzeyinde; birim alan başına düşen traktör gücü, traktör başına düşen birim alan, traktör başına düşen makine sayısı gibi kriterler göz önüne alındığında bölgeler arası önemli farklılıklar görülmektedir. Ülkemizde Ege, Marmara ve Akdeniz Bölgeleri tarımsal mekanizasyon düzeyi yönünden en gelişmiş bölgeler arasındayken, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ise az gelişmiş bölgeler arasında kalmıştır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt,

Şanlıurfa, Şırnak illerini içine alan GAP Bölgesi, toplam Türkiye yüzölçümünün % 9.7' sine tekabül eden 75 358 km²' lik bir alana sahiptir. GAP tamamlandığında, bölgede su sıkıntısının ortadan kalkması ile sulu tarım gündeme gelecek, ürün çeşidi artacak ve sulu tarım gerektirdiği teknik tarım uygulamaları ön plana çıkacaktır. Bunun sonucu olarak da bölgede, teknik tarım uygulamalarının vazgeçilmez unsuru olan tarım makinaları talebi önemli oranda artacaktır (Sessiz ve ark., 2001). Talebin artması bölgede mekanizasyon derecesini arttıracaktır. Nitekim her geçen yıl bölgede önemli bir artış meydana gelmiştir.

Sağlam (1995), GAP kapsamında ki illerde mekanizasyon düzeyi 0.42 kW/ha olarak belirtilmiştir. Karşigil ve Özgüven (1997), I. Etap Şanlıurfa-Harran sulama alanında, sulama öncesi ortalama 0.52 kW/ha olan mekanizasyon düzeyini, sulama sonrasında 1.15 kW/ha olarak belirlemişlerdir.

1999 yılı itibarı ile GAP Bölgesi traktör parkı 46 638 adet olup, ülke traktör parkının % 5' ini oluşturmaktadır. Aynı yıl verilerine göre birim alana düşen traktör gücü 0.51 kW/ha, 1000 ha' a düşen traktör sayısı ise 13.53 olarak belirlenmiştir. Aynı yıl Türkiye' de birim alana düşen traktör gücü 1.3 kW/ha olup 1000 ha' a düşen traktör sayısı ise 34.49 olarak belirlenmiştir. Bölgenin mekanizasyon düzeyinin ülkemiz ortalamalarına yaklaşması için yaklaşık 2.5 kat artması gerektiği söylenebilir (Anonim, 2002).

Evcim ve ark., (2004), yaptıkları çalışmada 2002 yılında Türkiye' de birim alan başına düşen traktör gücü 1.53 kW/ha, traktör başına düşen alan 27 ha, 1000 ha' a düşen traktör sayısı ise 36 adet olarak tespit etmiştir. Aynı çalışmada, Güneydoğu Anadolu Bölgesi için birim alan başına düşen traktör gücü 0.49 kW/ha, traktör başına düşen alan 86 ha, 1000 ha' a düşen traktör sayısı ise 12 adet olarak tespit edilmiştir.

GAP kapsamında bulunan Diyarbakır ili ve yöresi geniş arazi ve tarımsal üretim potansiyeline rağmen tarımsal mekanizasyonda istenen seviyeye ulaşamamıştır. Daha geniş alanların da sulu tarıma açılması ile bölgedeki tarım alet ve makine varlığının oransal olarak yetersiz kalacağı düşünülmektedir. T.C. Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından hazırlanan etüt raporu sonucunda Diyarbakır bölgesinde 676 467 ha tarım alanı için 36 617 adet traktör ve ortalama 39.1 kW traktör motor gücü ihtiyacı belirlenmiştir (Anonim,1996). 1998 yılı

verilerine göre bölgede 691 398 ha tarım alanı için birim alan başına düşen traktör motor gücü 0.48kW/ha, 1000 ha' a düşen traktör sayısı 11.42 adet olarak tespit edilmiştir (Polat ve Sağlam, 2001).

Bu çalışmada, Diyarbakır ili genelindeki tarım işletmelerin tarımsal yapısı ve mekanizasyon özellikleri hakkında bilgi edinilmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Materyal

Araştırma, Diyarbakır ili genelinde 170 adet işletmede anket çalışması şeklinde yapılmıştır. Anketteki işletmeler, ilin tarımsal üretimini temsil edecek şekilde rasgele seçilmiştir.

Yöntem

Çalışma kapsamında, işletmelerin arazi varlığı, üretim kolları, traktör ve tarım makinaları varlığı, traktör teknik özellikleri, tarımsal kredi kullanımına ait bilgiler incelenmiş ve elde edilen veriler tablolar halinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Genel Tarımsal Yapı ve Özellikler

Araştırma kapsamında incelenen 170 adet tarımsal işletmenin arazi büyüklük guruplarına göre dağılımı Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1 incelendiğinde işletmelerin % 21.76' sının 50 da' dan küçük arazi büyüklüğüne sahip olduğu görülmektedir. 2001 DİE verilerine göre Türkiye' de 50 da' dan küçük tarım işletmelerinin oranı % 64.82' dir. Aynı oran Güneydoğu Bölgesi için % 55.20' dir (Anonim, 2001). İşletmelerin arazi büyüklükleri dikkate alındığında Diyarbakır ilinde tarımın yapıldığı işletmelerin arazi büyüklüklerinin Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu ve tarımın daha büyük işletmelerde yapıldığını göstermektedir. 500 da' dan büyük arazilere sahip işletmelerin oranı ise % 28.82 olarak belirlenmiştir. Bu oran Güneydoğu Bölgesi ortalamasının yaklaşık on katı (% 2.53) kadardır (Anonim, 2001). İşletme arazilerinin büyük olmasının nedeninin, bölgede feodal yapının hakim olmasının yanı sıra gelir dağılımındaki eşitsizlik olduğu söylenebilir.

Çizelge 1. İşletmelerin Arazi Büyüklük Guruplarına Göre Dağılımı

Arazi Büyüklüğü (da)	İşletme Sayısı (adet)	Dağılım (%)
<50	37	21.76
51-100	24	14.12
101-150	16	9.41
151-200	10	5.88
201-250	6	3.53
251-300	3	1.76
301-350	5	2.94
351-400	7	4.12
401-450	8	4.71
451-500	5	2.94
>500	49	28.82
TOPLAM	170	100.00

Çizelge 1 incelendiğinde işletmelerin % 21.76' sının 50 da' dan küçük arazi büyüklüğüne sahip olduğu görülmektedir. 2001 DİE verilerine göre Türkiye' de 50 da' dan küçük tarım işletmelerinin oranı % 64.82' dir. Aynı oran Güneydoğu Bölgesi için % 55.20' dir (Anonim, 2001). İşletmelerin arazi büyüklükleri dikkate alındığında Diyarbakır ilinde tarımın yapıldığı işletmelerin arazi büyüklüklerinin Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu ve tarımın daha büyük işletmelerde yapıldığını göstermektedir. 500 da' dan büyük arazilere sahip işletmelerin oranı ise % 28.82 olarak belirlenmiştir. Bu oran Güneydoğu Bölgesi ortalamasının yaklaşık on katı (% 2.53) kadardır (Anonim, 2001). İşletme arazilerinin büyük olmasının nedeninin, bölgede feodal yapının hakim olmasının yanı sıra gelir dağılımındaki eşitsizlik olduğu söylenebilir.

İşletmelerin tarımsal üretim sistemine bakıldığında tarımsal üretimin % 61.3' lük kısmında kuru tarım, geriye kalan % 38.7' lik kısmında ise sulu tarım olarak yapıldığı görülmektedir (Çizelge 2).

Çizelge 2. İşletmelerde Sulu Tarım ve Kuru Tarım Yapılan Arazi Büyüklükleri

TOPLAM	İşletme Sayısı	Toplam Arazi Miktarı (da)	Sulu Tarım Alanı (da)	Kuru Tarım Alanı (da)
İşletme	170	61 382	23 765	37 622
%	170	100	38.7	61.3

Çalışmada incelenen işletmelerdeki ürün dağılımı ve ekiliş alanları ise Çizelge 3' te verilmiştir.

Çizelge 3. İşletmelerin Ürün Deseni ve Ekiliş Alanları

Ekilen Ürün	Ekiliş Alanı(da)	%
Buğday	14295	46.79
Arpa	7570	24.78
Çeltik	12	0.04
Mercimek	2101	6.88
Nohut	197	0.64
Tütün	49	0.16
Pamuk	6212	20.34
Bostan	49	0.16
Meyve	32	0.10
Sebze	34	0.11
TOPLAM	30549	100.0

Çizelge 3' te görüldüğü üzere tarımsal üretimde ilk sırayı buğday almıştır. Buğdayın ekiliş alanı toplam ekili alanın % 46.8' ini oluşturmaktadır. Arpa, 7570 da alanda % 24.8' lik oranla buğdaydan sonra en çok üretilen ürün olarak ikinci sırada yer alırken, toplam ekili arazinin % 20.32' sinde pamuk yetiştirilmektedir. Anket uygulanan işletmelerde ekonomik öneme sahip olan mısır, soya, ayçiçeği gibi sulamaya ihtiyaç duyulan ürünlerin yanı sıra yem bitkisi üretiminin ve seracılığın yapılmadığı saptanmıştır. Bu durum Diyarbakır ilinin GAP' ın sağladığı sulu tarım olanaklarından pek fazla yararlanamadığını göstermektedir. Sulu tarım yapılan işletmelerin çoğunluğunda ise, üreticilerin kendi olanaklarıyla açmış olduğu sulama kuyularından pompaj sistemiyle sulama yapılmaktadır.

İşletmelerin Mekanizasyon Özellikleri

Alet, ekipman ve güçle çalışan makineler tarımın temel ve en önemli girdileridir. Tarımsal üretimin en önemli girdisi olan tarımsal mekanizasyon derecesini tanımlayan en önemli göstergeler, traktör parkının mevcut durumu, yıllara göre değişimi, traktör başına düşen tarım iş makinası, birim alanındaki yoğunluğu ve güç düzeyi gibi kriterlerdir.

Traktör varlığı

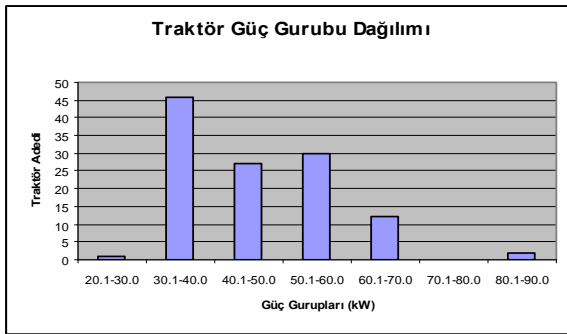
Anket kapsamında incelenen işletmelere ait traktör sayıları, kuruluş, marka ve güç düzeylerine göre dağılımı Çizelge 4' te verilmiştir.

170 adet işletmeden 79' unun (% 46.47) traktörünün olmadığı, traktörü olmayan işletmelerin ihtiyaçlarını kiralama yoluyla karşıladıkları görülmüştür. Araştırmada 15 adet işletmenin 2' şer adet, 6 adet işletmenin 3' er adet traktörü olduğu belirlenmiştir.

İşletmelerin sahip olduğu üretim alanlarının büyük olması nedeniyle, birden fazla traktörü bulunan işletme sayısı fazladır.

İşletmelerin traktör kuruluş dağılımına bakıldığında mevcut traktörlerin % 90' ına yakını Uzel ve Hema kuruluşlarına ait traktörlerden oluşmaktadır. Traktör model dağılımına bakıldığında, bölgede ilk sırayı % 16.1' lik oranla MF 285 ve % 13.6' lık oranla MF 240 modellerinin aldığı görülmektedir. Bunları % 10.2' lik oranla MF 135 ve FO 6610 modelleri takip etmektedir.

İşletmelerdeki ortalama traktör gücü 44.63 kW olarak belirlenmiştir. Ülkemizde ortalama traktör gücü 42 kW olduğu (Evcim ve ark., 2004) dikkate alınırsa ilin ortalama traktör gücünün Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Toplam traktör gücünün markaya göre olan dağılımına bakıldığında, anket kapsamındaki işletmelerde ki toplam traktör gücünün % 61.7' sini Massey Ferguson marka traktörler oluşturmaktadır. Şekil 1 ve Çizelge 4' te işletmelerin traktör varlıklarının güç guruplarına göre dağılımı verilmiştir.

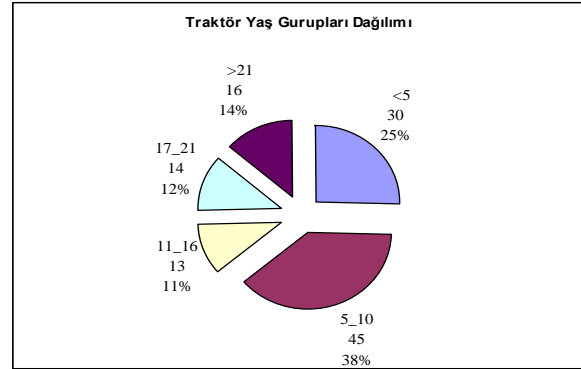

Şekil 1. İşletmelerdeki Traktör Güç Gurubu Dağılımı

Şekil 1 ve Çizelge 4 bir arada incelendiğinde işletmelerin sahip olduğu traktörlerin önemli bir kısmının güç boyutunun 30-40 kW arasında olduğu görülmektedir. Bu guruptaki traktörlerin oranı tüm traktörlerin % 39' unu oluşturmaktadır. Bunu, % 25.4' lük oran ile 50-60 kW güç gurubu arası traktörler izlemektedir. Bu durum ildeki işletmelerin çoğunun orta gruptaki traktörlere sahip olduğunu göstermektedir.

Traktör varlığının yaş guruplarına göre dağılımı Şekil 2' de görülmektedir. Şekilde görüldüğü üzere traktörlerin önemli bir kısmı (% 38) 5-10 yaş arası gurupta bulunmaktadır. En az traktör mevcudu ise 11-16 arası yaş gurubunda bulunmaktadır. Türkiye'deki traktörlerin yaş ortalamasının 15.9 olduğu dikkate

alınırsa işletmelerdeki mevcut traktör yaşının Türkiye ortalamasının çok altında olduğu görülmektedir. Ayrıca traktörlerde ekonomik ömürün 12 yıl olduğu kabul edilirse, işletmelerdeki traktörlerin yeni olduğu ve ekonomik ömürlerini tamamlamış traktörlerin azınlıkta olduğu ifade edilebilir. Bu durum, bölgede son yıllarda sulu tarımın yaygınlaşmasından ve özellikle pamuk tarımının yapılması sonucu üreticilerin yeni traktör satın alma taleplerinin artmasından kaynaklanmaktadır. Bu taleplerin yanı sıra işletmelerin genellikle büyük işletmelerden oluşması ve bu tip işletmelerin ekonomik olarak güçlü olması nedeniyle, yaşlı traktörlerin kullanımının düşük olduğu söylenebilir.

Şekil 2. İşletmelerdeki Traktör Yaş Gurubu Dağılımı

Alet-makina varlığı

Tarımsal mekanizasyon düzeyinin göstergelerinden biri de traktör başına düşen alet ve makine varlığıdır. Çizelge 5'te anket kapsamında incelenen işletmelerdeki tarım alet-makine varlığı ve traktör başına düşen makina sayısı görülmektedir. Anket kapsamında incelenen 170 adet işletme toplam 983 adet tarım iş makinası bulunmaktadır. İşletme başına düşen toplam tarım iş makinası sayısı 5.78 adettir. Bu değerler Türkiye değerleriyle kıyaslandığında, Türkiye ortalamasından yüksek; Çukurova, Marmara, Ege gibi tarımı gelişmiş bölgelere göre düşük olduğu söylenebilir. Çizelgeye göre işletmelerde bulunan toplam tarım makinalarının % 12.82' sinin kulaklı pulluğun oluşturduğu ve traktör başına düşen kulaklı pulluk sayısının ise 1.07 olduğu görülmektedir. Bu değer 2002 yılı Türkiye ortalaması olan 0.93 ve Güneydoğu Bölgesi ortalaması 0.80' den büyüktür (Evcim ve ark., 2004).

Alet-makine varlığı bakımından ikinci sırayı ise % 11.90'lık oranla kültivatör almaktadır. Traktör başına

hesaplanan kültivatör sayısı ise 0.99' dur. Bu değer, Türkiye ortalaması olan 0.43 ve Güneydoğu Bölgesi ortalaması olan 0.14 değerinden oldukça yüksek olduğu ve ilde yapılan tarımsal işlemlerde geleneksel

makinaların kullanımının yaygın olduğu söylenebilir. Anket kapsamındaki işletmelerde sayıca en az olan makinalar pnömatik ekim makinası, tamburlu çayır biçme makinası ve çapa makinasıdır.

Çizelge 4. Traktör Sayısı ve Güç Düzeyinin Kuruluş, Marka ve Tiplere Göre Dağılımı

MARKA	TİP	MOTOR GÜCÜ(kW)	TRAKTÖR SAYISI				TOPLAM GÜÇ			
			ADET	%	ADET	%	kW	%	kW	%
Massey Ferguson (Uzel)	MF 135	33.4	12	10.2	76	64.4	400.8	7.43	3328.5	61.67
	MF 165	44.2	10	8.5			442	8.19		
	MF 240	34.5	16	13.6			552	10.23		
	MF 240 S	36.1	8	6.8			288.8	5.35		
	MF 265	47.8	11	9.3			525.8	9.74		
	MF 285	58.9	19	16.1			1119.1	20.74		
Türk Trak. FIAT	Fİ 55-46	40.5	4	3.4	12	10.2	162	3.00	559.2	10.36
	Fİ 65-46	47.8	4	3.4			191.2	3.54		
	Fİ 70-56	51.5	4	3.4			206	3.82		
Hema FORD	FO 3000	33.8	2	1.7	24	20.3	67.6	1.25	1223	22.66
	FO 3600	34.8	6	5.1			208.8	3.87		
	FO 3610	36.8	2	1.7			73.6	1.36		
	FO 5000	56.7	2	1.7			113.4	2.10		
	FO 6610	63.3	12	10.2			759.6	14.07		
Steyr	STR 768	51.5	2	1.7	4	3.4	103	1.91	206	3.82
	STR 8073	51.5	2	1.7			103	1.91		
John Deree	JD 2130	58.1	1	0.8	1	0.8	58.1	1.08	58.1	1.08
BMC Leyland	L 184	22.1	1	0.8	1	0.8	22.1	0.41	22.1	0.41
TOPLAM		803.3	118		118		5396.9		5396.9	
ORTALAMA		44.63								

Çizelge 5. İşletmelerdeki Tarım Alet-Makine Varlığı ve Traktör Başına Düşen Makina Sayısı

Alet-Makina Cinsi	ADET	%	Mak./Traktör	Alet-Makina Cinsi	ADET	%	Mak./Traktör
Kulaklı Pulluk	126	12.82	1.07	Tava	4	0.41	0.03
Diskli Pulluk	24	2.44	0.20	Kanal Açma	2	0.20	0.02
Diğer Pulluklar	8	0.81	0.07	Ara Kapama Mak.	15	1.53	0.13
Dipkazan	11	1.12	0.09	Pnömatik Ekim Mak.	1	0.10	0.01
Kültivatör	117	11.90	0.99	Parmaklı Çay. Biç. Mak.	8	0.81	0.07
Tırmık	27	2.75	0.23	Tamburlu Çay. Biç. Mak.	2	0.20	0.02
Tapan	87	8.85	0.74	Saman Toplama Mak.	4	0.41	0.03
Tesviye Küreği	12	1.22	0.10	Selektör	7	0.71	0.06
Diskaro	56	5.70	0.47	Ot Tırmağı	6	0.61	0.05
Çizel Pulluğu	5	0.51	0.04	Harman Mak.	17	1.73	0.14
Merdane	5	0.51	0.04	Tarım Arabası	86	8.75	0.73
Tahıl Ekim Mak.	51	5.19	0.43	Su Tankeri	63	6.41	0.53
Pamuk Ekim Mak.	47	4.78	0.40	Yükleyici	30	3.05	0.25
Çapa	3	0.31	0.03	Götürücü	9	0.92	0.08
Tarla Pülverizatörü	49	4.98	0.42	Traktör Kabini	7	0.71	0.06
Santr. Gübre Dağ. Mak.	69	7.02	0.58	TOPLAM	983	100.00	8.33
Sirt Pülverizatörü	25	2.54	0.21				

Mekanizasyon düzeyi

Traktör ve alet-makina varlıkları incelenen işletmelerin mekanizasyon düzeyi göstergeleri Çizelge 6' da verilmiştir.

Çizelgede görüldüğü gibi işletmelerde birim alan başına düşen traktör gücünün 0.88 kW/ha olduğu ve bu değer, 0.49 kW/ha olan Güneydoğu Bölgesi ortalamasından büyük, 1.53 kW/ha olan Türkiye ortalamasından (Evcim ve ark., 2004) küçük olduğu

Çizelge 6. İşletmelerin Mekanizasyon Düzeyi Göstergeleri

Mekanizasyon Kriterleri			
kW/ha	Traktör/ 1000 ha	ha/ Traktör	Makine/ Traktör
0.88	19.22	52.02	8.33

belirlenmiştir. 1000 ha'lık alana düşen traktör sayısı ise 19.22'dir. Türkiye ortalaması olan 36 traktör/1000 ha' dan iki kat küçük, Güneydoğu ortalaması olan 12 traktör/1000 ha' dan büyüktür (Evcim ve ark., 2004).

Traktör başına düşen işletme alanı büyüklüğü ise 52.02 ha' dır. 2002 yılı verilerine göre Türkiye'de traktör başına düşen işletme alanı büyüklüğünün 27 ha/traktör, Güneydoğu Bölgesi ortalamasının 86 ha/traktör olduğu (Evcim ve ark., 2004) göz önüne alındığında bu değer Türkiye ortalamasından düşük, bölge ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir. Anket kapsamındaki işletmelerde traktör başına düşen makina sayısı 8.33 olarak bulunmuştur. Evcim ve ark., (2004) traktör başına düşen makina sayısı Türkiye ortalamasını 4 olarak, Önal ve Çakmak (2000), ülke genelinde traktör başına düşen makine sayısını 4 -5 civarında olarak belirtmiştir. Bu verilere göre, ildeki makine varlığının bölgenin ve Türkiye ortalamasının üzerinde bir değerde olduğu görülmektedir. Tarım iş makinelerini çok çeşitli yapıda olmasına karşılık, ülkemizde kullanılan iş makineleri hem çeşit hem de sayısal olarak diğer gelişmiş ülkelere göre azdır.

LİTERATÜR LİSTESİ

- Anonim, 1996. GAP Bölgesinde Tarımsal Mekanizasyon Gereksinimleri ve Etüdü Projesi Sonuç Raporu. T.C. Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı. Ankara.
- Anonim, 2001. T.C. Başbakanlık DİE web sayfası. <http://www.die.gov.tr/konularr/table4.htm>

Traktörle birlikte genellikle en çok kullanılan makineler kulaklı ve diskli pulluklar, tırmıklar, kültivatör, ekim makinası, gübre dağıtıcılar, tarım arabası gibi universal yapıdadırlar. Bölge ve ilde tahıl ve pamuk dışında özel bitkilerin üretiminde gereksinim duyulan makineler üreticiler tarafından tanınmamakta ya da halen yerli olarak üretilmediği için kullanılmamaktadır.

SONUÇ

Diyarbakır ili genelindeki tarım işletmelerin tarımsal yapısı ve mekanizasyon özellikleri hakkında bilgi edinilmesi amacıyla yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

İlde birim alana düşen traktör gücü 0.88 kW/ha' dır. Bu oran, 1.53 kW/ha olan Türkiye ortalamasının yarısından biraz fazla, 0.49 kW/ha olan Güneydoğu Bölgesi ortalamasından ise yüksek olmuştur.

Anket kapsamındaki işletmelerdeki traktörlerin ortalama motor gücüne bakıldığında 44.63 kW'lık bir değer ile 42 kW olan Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir.

Traktör başına düşen işletme alanı büyüklüğü yönünden 52.02 ha/traktör' lük oran ile il, Güneydoğu Bölgesi' nin 86 ha/traktör' lük ortalamasına göre gelişmiş seviyededir.

İlde işletme başına ortalama 0.69 adet traktör düşmektedir. İşletme başına düşen toplam tarım iş makinası sayısı ise 5.78 adettir.

GAP' tan beklenen sonuçlar tam olarak elde edildiğinde, bölgede su sıkıntısının ortadan kalkması ile sulu tarım yapılan alanlarının artması ve sulu tarımın gerektirdiği teknik tarım uygulamalarının ön plana çıkması ile bölgede tarımsal mekanizasyon seviyesi de istenen düzeye erişecektir.

- Anonim, 2001. T.C. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı web sayfası. http://www.tarim.gov.tr/arayuz/6/icerik.asp?efl=uretim/istatistikler/istatistikler.htm&curdir=\uretim\istatistikler&fl=aletmakina/makine_sayisi.htm
- Anonim, 2002. T.C. Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı web sayfası.

- <http://www.gap.gov.tr/Turkish/Frames/fr14.html>
Evcim, Ü., Ulusoy, E., Gülsoylu, E., Sındır, K. O., İçöz, E., 2004. Türkiye Tarımı Makinalaşma Durumu.
- <http://www.zmo.org.tr/etkinlikler/6tk05/043unalevcim.pdf>
Karşıgil, Y., Özgüven, F., 1997. Şanlıurfa-Harran Ovaları I. Etap Sulama Alanlarında Sulama Öncesi ve Sulama Sonrası Tarımsal Mekanizasyon Konusunda Değişimler ve Eğilimler. Tarımsal Mekanizasyon 17. Ulusal Kongresi. 17-19 Eylül 1997, Tokat. S: 86-93.
- Önal, İ., Çakmak, B., 2000. 21. Yüzyıla Girerken Türkiye' nin Mekanizasyon Durumu ve Tarım İş Makinaları Sanayii. Tarımsal Mekanizasyon 19. Ulusal Kongresi. 1-2 Haziran 2000, Erzurum. S: 1-6.
- Polat, R., Sağlam, R., 2001. GAP Bölgesinin Mekanizasyon Durumu ve Sorunları. Tarımsal Mekanizasyon 20. Ulusal Kongresi. 13-15 Eylül 2001, Şanlıurfa. S: 617-621.
- Sağlam, R., 1995. GAP Bölgesinde Tarımsal Mekanizasyon Durumu. Tarımsal Mekanizasyon 16. Ulusal Kongresi. 5-7 Eylül 1995, Bursa. S: 55-65.
- Sessiz, A., Eliçin, A. K., Esgici, R., 2001. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Tarım İş Makinaları İmalat Sanayiinin Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Tarımsal Mekanizasyon 20. Ulusal Kongresi. 13-15 Eylül 2001, Şanlıurfa. S: 73-78.